

บทที่ 6

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

เมื่อการประกอบอาชญากรรมได้รับการพัฒนาขึ้นจากระดับภายในท้องถิ่นสู่ระดับประเทศ และต่อมาก็ได้รับการพัฒนาสู่ระดับระหว่างประเทศในที่สุด อันเนื่องมาจากปัจจัยต่าง ๆ ซึ่งได้กล่าวไว้ในบทที่ 1 แล้ว ทำให้ประเทศต่าง ๆ ต้องร่วมมือกันสร้างเครื่องมือสำหรับป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมดังกล่าว ซึ่งความร่วมมือในกระบวนการยุติธรรมระหว่างประเทศทางอาญาเป็นกลไกอย่างหนึ่งอันเกิดจากการยอมผ่อนผันอำนาจอธิปไตยในการดำเนินคดีอาญาของแต่ละประเทศลง และยอมรับที่จะให้ความช่วยเหลือตามที่ต่างประเทศร้องขอภายในขอบเขตที่กำหนดไว้ในความตกลงระหว่างประเทศ หรือภายในขอบเขตของกฎหมายภายในของประเทศผู้รับคำร้องขอ ในกรณีที่ประเทศผู้ร้องขอกับประเทศผู้รับคำร้องขอ ไม่ได้ทำความตกลงระหว่างประเทศในเรื่องดังกล่าวต่อกันไว้

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้ศึกษาถึงแนวความคิด และความเป็นมาของความร่วมมือในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาระหว่างประเทศ ซึ่งเมื่อนับถึงปัจจุบันเห็นได้ว่ามีวิวัฒนาการมาเป็นเวลานาน ทั้งนี้โดยได้ยอมรับจากนานาอารยประเทศ ไม่ว่าจะเป็นประเทศมหาอำนาจทางเศรษฐกิจเช่น สหรัฐอเมริกาหรือกลุ่มประเทศในเครือจักรภพ ตลอดจนประเทศที่มีความด้อยกว่าในทางเศรษฐกิจเช่น โคลอมเบีย เป็นต้น รวมถึงประเทศไทยซึ่งเป็นประเทศที่มีเอกราชและอธิปไตยในการดำเนินคดีอาญาของตนเอง ก็ได้ยอมรับแนวความคิดของการให้ความร่วมมือในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาระหว่างประเทศดังกล่าวนี้ โดยเข้าทำสนธิสัญญากับสหรัฐอเมริกา เมื่อวันที่ 19 มีนาคม 2519 เรียกว่าสนธิสัญญาระหว่างรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรไทยกับรัฐบาลแห่งสหรัฐอเมริกาว่าด้วยความช่วยเหลือซึ่งกันและกันทางอาญา (Treaty between the Government of the Kingdom of Thailand and the Government of the United State of America on Mutual Assistance in Criminal Matters) ซึ่งได้กล่าวถึงขอบเขตของความร่วมมือไว้ในบทที่ 5 แล้ว

ข้อวิเคราะห์สนธิสัญญาระหว่างประเทศไทยกับสหรัฐอเมริกาเปรียบเทียบกับหลักสากลว่าด้วย
ความร่วมมือในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาระหว่างประเทศ

ในบทสรุปนี้ สมควรที่จะพิจารณาถึงสาระของสนธิสัญญาระหว่างประเทศไทยกับสหรัฐอเมริกา เปรียบเทียบกับสาระของความร่วมมือในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาระหว่างประเทศ ดังที่ได้กล่าวไว้ในบทที่ 4 ด้วย ทั้งนี้เพื่อวิเคราะห์ว่าสนธิสัญญาดังกล่าวซึ่งเป็นความตกลงระหว่างประเทศเรื่องแรกและเรื่องเดียวของประเทศไทย ในปัจจุบันที่ก่อตั้งพันธกรณีของการให้ความร่วมมือในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาระหว่างประเทศได้กระทำโดยมีสาระสนธิสัญญาครบถ้วนสอดคล้องกับสาระของความร่วมมือในแนวสากลหรือไม่ประการใด โดยจะพิจารณาถึงสาระสำคัญต่อไปนี้คือ

1. หลักเกณฑ์ประกอบการพิจารณาของเรื่องที่จะให้ความร่วมมือกันได้

1.1 หลักเกณฑ์เรื่อง Double Criminality

ตามหลักสากล มีความประสงค์ให้ขอบเขตของการให้ความร่วมมือเปิดกว้างที่สุดเท่าที่จะทำได้ จึงไม่ยึดหลักเรื่อง Double Criminality ในเรื่องทั่ว ๆ ไปแต่อย่างใด เว้นแต่เรื่องการบังคับตามคำพิพากษาให้ริบทรัพย์สินของจำเลยที่มีไว้เป็นความผิด ใช้ในการกระทำความผิดหรือได้มา โดยการกระทำความผิดซึ่งแม้แต่เรื่องนี้ในระยะหลังประเทศต่าง ๆ ก็เปลี่ยนแนวความคิดไปในทางที่อาจให้ความร่วมมือต่อกันได้โดยไม่ถือหลัก Double Criminality อีกต่อไป

นอกจากนั้น ในความตกลงของบางกลุ่มประเทศยังให้ถือหลัก Double Criminality ในเรื่องการค้นและยึดอยู่ด้วย¹ เนื่องจากกลุ่มประเทศดังกล่าวยังยึดมั่นอยู่กับแนวความคิดว่าเรื่องการค้นและยึดเป็นการกระทบถึงสิทธิ เสรีภาพของบุคคลอย่างมาก การให้ความร่วมมือประเพณีจึงควรมีการถ่วงถ่วงว่าต้องเป็นความผิดของทั้งประเทศผู้ร้องขอและประเทศผู้รับคำร้องขอดังกล่าวไว้ในบทที่ 4 แล้ว

¹ ดู European Convention on Mutual Assistance, Article 5

สำหรับสนธิสัญญาระหว่างประเทศไทยกับสหรัฐอเมริกาที่มีความประสงค์ที่จะให้ความร่วมมือขอบเขตที่กว้างขวางที่สุด โดยปราศจากการติดขัดอันเนื่องมาจากความแตกต่างของกฎหมายภายในของแต่ละประเทศ จึงได้กำหนดไว้ในสนธิสัญญาดังนี้

การให้ความช่วยเหลือให้กระทำโดยจะต้องไม่คำนึงว่าการกระทำ ซึ่งเป็นมูลกรณีของการสืบสวน สอบสวน การฟ้องคดี หรือกระบวนการทางอาญาในรัฐผู้ร้องขอจะต้องทำตามกฎหมายของรัฐผู้รับคำร้องขอหรือไม่ หรือรัฐผู้รับคำร้องขอจะมีอำนาจดำเนินการต่อกรกระทำเช่นนั้น ในพฤติการณ์ทำนองเดียวกันหรือไม่²

จึงเห็นได้ว่า สนธิสัญญาระหว่างประเทศไทยกับสหรัฐอเมริกาสาระเรื่องการให้ความร่วมมือโดยไม่มีขีดหลัก Double Criminality ซึ่งสอดคล้องกับหลักสากลทั่วไป

1.2 การปฏิเสธความร่วมมือ

สนธิสัญญาระหว่างประเทศไทยกับสหรัฐอเมริกานี้ ไม่อาจบังคับให้ประเทศภาคีดำเนินการให้ความร่วมมือในกรณีที่มีมูลเหตุของการร้องขอความร่วมมือที่มาจากความผิดที่เกี่ยวกับการทหาร หรือในกรณีที่มีการปฏิบัติตามคำร้องขอจะกระทบกระเทือนต่ออธิปไตย ความมั่นคง หรือผลประโยชน์สาธารณะที่สำคัญอื่น ๆ ของรัฐผู้รับคำร้องขอ หรือในกรณีที่คำร้องขอนั้นเกี่ยวเนื่องกับความผิดทางการเมือง³

สำหรับการปฏิเสธความร่วมมือตามหลักสากลที่กำหนดได้เช่นเดียวกับสนธิสัญญาระหว่างประเทศไทยกับสหรัฐอเมริกาดังกล่าว กล่าวคือประเทศผู้รับคำร้องขออาจปฏิเสธความร่วมมือ ในกรณีที่มีมูลเหตุของการขอรับความร่วมมือเป็นเรื่องความผิดที่เกี่ยวกับการเมือง,

²สนธิสัญญาระหว่างรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรไทยกับสหรัฐอเมริกา เรื่องการให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันทางอาญา ข้อ 1

³เรื่องเดียวกัน ข้อ 1 วรรค 6 และข้อ 2 วรรค 1

ความผิดที่เกี่ยวกับการทหารและกรณีการดำเนินการตามคำขอจะเป็นการกระทบกระเทือนอธิปไตย ความมั่นคง หรือประโยชน์สาธารณะที่สำคัญยิ่งอื่น ๆ ของประเทศผู้รับคำร้องขอ⁴

ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่าสนธิสัญญาระหว่างประเทศไทยกับสหรัฐอเมริกาได้ กำหนดถึงเรื่องหลักเกณฑ์ของการปฏิเสธการให้ความร่วมมือไว้อย่างสอดคล้องกับทฤษฎีตามหลักสากล ซึ่งนอกจากในทางทฤษฎีดังกล่าวแล้ว ยังสอดคล้องกับความตกลงของกลุ่มประเทศอื่น ๆ อีกหลายกลุ่มด้วย เช่นกลุ่มประชาคมยุโรป, กลุ่มประเทศเอเชีย-แอฟริกา, สนธิสัญญาระหว่างสหรัฐอเมริกา กับ เนเธอร์แลนด์ เป็นต้น*

1.3 หน่วยงานที่มีสิทธิขอรับความร่วมมือ ตามหลักสากลกำหนดให้รัฐเท่านั้นที่จะมีสิทธิขอรับความร่วมมือจากต่างประเทศได้ โดยเอกชนไม่มีสิทธิเช่นนี้ ดังจะเห็นได้จากความตกลงต่าง ๆ หลายฉบับเช่น สหรัฐอเมริกากับอิตาลี และสหรัฐอเมริกา กับ โมร็อกโก เป็นต้น⁵

⁴Heinrich Grutzner "International Cooperation in Judicial Assistance" A Treatise on International Criminal Law (Illinois, 1973) p. 223

*European Convention on Mutual Assistance, Article 2(b), Final Scheme Relating to Mutual Assistance in Criminal Matters within the Commonwealth Clause 7, Treaty on Mutual Legal Assistance between the United States of America and the Kingdom of the Netherlands.

⁵Robert L. Pisani and Robert Fugelnest "The United States Treaties on Mutual Assistance in Criminal Matters" International Criminal Law : A Guide to U.S. Practice and Procedure. (New York 1987) p. 234-235

ส่วนสนธิสัญญาระหว่างประเทศไทยกับสหรัฐอเมริกาได้กำหนดให้รัฐ
เท่านั้นที่จะขอความร่วมมือจากประเทศคู่ภาคีได้ โดยได้ระบุไว้ด้วยว่า สนธิสัญญาดังกล่าวมิได้มุ่ง
ประสงค์หรือทำขึ้นเพื่อให้ความช่วยเหลือ เช่นนั้นแก่เอกชน⁶

ดังนั้น ข้อกำหนดเรื่องหน่วยงานที่มีสิทธิขอรับความร่วมมือจากต่าง
ประเทศที่ได้กำหนดไว้ในสนธิสัญญาระหว่างประเทศไทยกับสหรัฐอเมริกาจึงเป็นไปตามหลักสากล

1.4 หน่วยงานของรัฐผู้รับผิดชอบในการให้และรับความร่วมมือ

ในปัจจุบันกลุ่มประเทศต่าง ๆ นิยมกำหนดให้มีหน่วยงานซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบ
ในการติดต่อประสานงานเพื่อให้และรับความร่วมมือกับต่างประเทศ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความคล่องตัว
และความชำนาญ ตัวอย่างเช่นสนธิสัญญาระหว่างสหรัฐอเมริกากับเนเธอร์แลนด์และสหรัฐอเมริกา
กับโคลอมเบีย เป็นต้น* ซึ่งได้กำหนดให้มี "Competent Authority" และ "Central
Authority" ตามลำดับ

สำหรับสนธิสัญญาระหว่างประเทศไทยกับสหรัฐอเมริกาคำหนดให้มีหน่วยงาน
ดังกล่าวเช่นกัน โดยในสนธิสัญญาฉบับภาษาไทยเรียกว่า "เจ้าหน้าที่ผู้ประสานงานกลาง"⁷ และ
ในสนธิสัญญาฉบับภาษาอังกฤษเรียกว่า "Central Authority"^{**}

⁶สนธิสัญญาระหว่างรัฐบาลประเทศไทยกับสหรัฐอเมริกาว่าด้วยความช่วยเหลือซึ่งกันและ
กันทางอาญา ข้อ 1 วรรค 4

*Treaty on Mutual Legal Assistance between the United States of
America and the Kingdom of the Netherlands, Article 14, Treaty on
Mutual Legal Assistance between the United States of America and the
Republic of Columbia, Article 2

⁷ สนธิสัญญาระหว่างประเทศไทยกับสหรัฐอเมริกา ข้อ 3

**สนธิสัญญานี้ทำเป็นสองฉบับคือภาษาไทยและภาษาอังกฤษแต่ละฉบับถูกต้องเท่าเทียมกัน

การกำหนดให้มี Central Authority ในสนธิสัญญาระหว่างประเทศไทย กับสหรัฐอเมริกาจึงสอดคล้องกับหลักสากลดังกล่าว ซึ่งมุ่งให้เกิดความคล่องตัวและความเป็น เอกภาพของการดำเนินการ

อนึ่ง เป็นที่น่าสังเกตว่า ตาม European Convention on Mutual Assistance in Criminal Matters ได้กำหนดไว้ในมาตรา 15 ว่า ในกรณีฉุกเฉินให้ประเทศ ผู้ร้องขอยื่นหนังสือขอรับความร่วมมือ (Letter of Rogatory) ไปยังหน่วยงานผู้มีหน้าที่ปฏิบัติงาน ของประเทศผู้รับคำร้องขอโดยตรง โดยไม่ต้องส่งผ่านกระทรวงยุติธรรม (Ministry of Justice) ซึ่งทำหน้าที่เช่นเดียวกับ Central Authority ตามแบบของสหรัฐอเมริกาและประเทศไทย โดย กลุ่มประเทศที่เข้าทำ European Convention on Mutual Assistance in Criminal Matters นี้เชื่อว่าการส่งหนังสือขอรับความร่วมมือ ไปยังหน่วยงานผู้มีหน้าที่ปฏิบัติงาน โดยตรงดังกล่าวจะทำให้การดำเนินการให้ความร่วมมือกระทำได้เร็วขึ้น ซึ่งผู้เขียนมีความเห็นว่าการส่ง หนังสือขอรับความร่วมมือผ่านทาง Central Authority น่าจะทำให้การให้ความร่วมมือเป็นไป โดยเร็วกว่า เนื่องจากบางครั้งประเทศผู้ร้องขออาจไม่เข้าใจว่าหน่วยงานปฏิบัติงานหน่วยงานใด ของประเทศผู้รับคำร้องขอทำหน้าที่อะไร ตัวอย่างเช่น อัยการของประเทศผู้ไม่มีอำนาจทำการ สอบสวนคดีอาญาได้ ในขณะที่พนักงานอัยการของประเทศไทยไม่มีอำนาจสอบสวน เป็นต้น ซึ่งผู้รู้ดี ที่สุดคือ Central Authority ของแต่ละประเทศ อันจะทำให้การส่งเรื่องขอรับความ ร่วมมือ ไปยังหน่วยงานผู้มีหน้าที่ปฏิบัติงานเป็นไปอย่างถูกต้องและรวดเร็ว

1.5 กฎหมายที่ใช้ในการดำเนินการให้ความร่วมมือ

ตามหลักสากลยอมรับว่าการดำเนินการให้ความร่วมมือซึ่งกระทำในประเทศ ผู้รับคำร้องขอ นั้น ควรอยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายภายในของประเทศผู้รับคำร้องขอ เนื่องจาก เจ้าหน้าที่ผู้ดำเนินการให้ความร่วมมือย่อมเข้าใจและคุ้นเคยกับกฎหมายภายในของประเทศตนมากกว่ากฎหมายของประเทศอื่นซึ่งจะทำให้การให้ความร่วมมือเป็นไปอย่างถูกต้อง และมีสภาพคล่องตัว ตัวอย่างของความตกลงที่กำหนดให้ใช้กฎหมายภายในของประเทศผู้รับคำร้องขอบังคับกับการดำเนิน

การให้ความร่วมมือเช่น สนธิสัญญาระหว่างสหรัฐอเมริกากับเนเธอร์แลนด์, สนธิสัญญาระหว่าง
 สหรัฐอเมริกากับหมู่เกาะเคย์แมน เป็นต้น⁸

ส่วนสนธิสัญญาระหว่างประเทศไทยกับสหรัฐอเมริกา ก็ได้กำหนดให้การ
 คำเนิการให้ความร่วมมือจะต้องปฏิบัติตามกฎหมายภายในของประเทศผู้รับคำร้องขอ⁹ ซึ่งสอดคล้อง
 กับหลักสากลดังกล่าว

อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนเห็นว่าหลักการที่ใช้กฎหมายภายในของประเทศผู้
 รับคำร้องขอบังคับในการดำเนินการให้ความร่วมมือไม่ควรถือโดยเคร่งครัดในทุกกรณี หากแต่ควรมี
 การผ่อนผันในเรื่องเล็ก ๆ น้อย ๆ เช่น เรื่องรูปแบบของการรับรองความถูกต้องของเอกสาร
 เป็นต้น ซึ่งแม้เอกสารที่ประเทศผู้ร้องขอส่งให้แก่ประเทศผู้รับคำร้องขออันเนื่องมาจากการขอรับ
 ความร่วมมือจะไม่ได้มีการรับรองความถูกต้องตามรูปแบบที่กฎหมายภายในของประเทศผู้รับคำร้องขอ
 กำหนด แต่ถ้าได้ปฏิบัติตามกฎหมายของประเทศผู้ร้องขอแล้ว ประเทศผู้รับคำร้องขอก็ควร
 ดำเนินการให้ความร่วมมือได้

1.6 ประเภทของความร่วมมือ

การกำหนดประเภทของความร่วมมือนี้อาจแตกต่างกันไปทั้งในแต่ละกลุ่ม
 ประเทศที่ทำความตกลงกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการเช่น แนวโน้มของการกระทำความผิด

⁸Treaty between the United States of America and the Kingdom of the Netherlands on Mutual Legal Assistance in Criminal matters, Article 12, Treaty between the United States of America and the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland concerning the Cayman Islands relating to Mutual Legal Assistance in Criminal Matters, Article 5.

⁹สนธิสัญญาระหว่างรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรไทยกับรัฐบาลแห่งสหรัฐอเมริกาว่าด้วยความช่วยเหลือซึ่งกันและกันทางอาญา ข้อ 5

ของพลเมืองในกลุ่มประเทศนั้น ๆ ว่ามีแนวโน้มจะกระทำความผิดประเภทใดเป็นส่วนใหญ่, สภาพความเป็นอยู่, ทรัพยากร, การศึกษา ฯลฯ อย่างไรก็ตาม ตามหลักสากลได้จำแนกประเภทของการให้ความร่วมมือไว้ดังนี้

- 1.6.1 การสอบปากคำพยาน (Interrogations)
- 1.6.2 การส่งมอบสิ่งของเพื่อใช้เป็นพยานหลักฐาน (Delivery of Property)
- 1.6.3 การค้นและยึด (Search and Seizure)
- 1.6.4 การเดินเฟิชิต์ (Local Inspection)
- 1.6.5 การส่งหมายเรียกและเอกสารอื่น ๆ (Service of Documents)
- 1.6.6 การออกหมายเรียก (Summons)
- 1.6.7 การโอนบุคคลที่ถูกคุมขังไปยังอีกประเทศหนึ่ง เพื่อให้การเป็นพยานหรือเพื่อเฟิชิต์หน้ากับคู่ความอีกฝ่ายหนึ่ง (Transfer of person in custody for the purpose of giving evidence as a witness or for other purpose of confrontation)
- 1.6.8 การค้นหาและระบุตัวบุคคลหรือสิ่งของ (Search and Identification)
- 1.6.9 การให้ข้อมูล (Information)
- 1.6.10 การควบคุมดูแลนักโทษซึ่งถูกลงโทษโดยมีเงื่อนไข หรือผู้ต้องหาที่ถูกปล่อยตัวโดยมีเงื่อนไข (Supervision of conditionally sentenced or conditionally released offenders)
- 1.6.11 การฟ้องคดี (Assumption of Prosecution)
- 1.6.12 การบังคับคดีตามคำพิพากษาของศาลต่างประเทศ (Enforcement of Foreign Criminal Judgements)

สำหรับสนธิสัญญาระหว่างประเทศไทยกับสหรัฐอเมริกา¹⁰ ได้กำหนดถึงประเภทของการให้ความร่วมมือไว้ 8 ประเภท ซึ่งสอดคล้องกับประเภทของความร่วมมือตามหลักสากลดังกล่าวทั้ง 8 ประเภท ซึ่งแม้ความร่วมมือบางประเภทจะเรียกชื่อต่างกันไปบ้าง แต่เมื่อพิจารณาความหมายของถ้อยคำแล้ว ก็เห็นได้ว่าเป็นเรื่องเดียวกัน เช่น ตามหลักสากลใช้คำว่า การส่งมอบสิ่งของเพื่อใช้เป็นพยานหลักฐาน (Delivery of Property) ในขณะที่สนธิสัญญาระหว่างประเทศไทยกับสหรัฐอเมริกา ใช้คำว่า การจัดหาให้ซึ่งเอกสาร บันทึก และพยานหลักฐาน

หรือตามหลักสากลเรียกว่า การฟ้องคดี (Assumption of Prosecution) ในขณะที่สนธิสัญญาระหว่างประเทศไทยกับสหรัฐอเมริกาเรียกว่า "การเริ่มกระบวนการทางอาญาตามคำร้องขอ (Initiating of Proceedings) หรือ ตามหลักสากลเรียกว่า การบังคับคดีตามคำพิพากษาของศาลต่างประเทศ (Enforcement of Foreign Criminal Judgements) ในขณะที่สนธิสัญญาระหว่างประเทศไทยกับสหรัฐอเมริกา เรียกว่า "การให้ความช่วยเหลือในการดำเนินการริบทรัพย์สิน (Assisting in Forfeiture proceedings) เป็นต้น

จึงเห็นว่าแม้เพียงความร่วมมือตามหลักสากล 4 ประเภทเท่านั้นที่สนธิสัญญาระหว่างประเทศไทยกับสหรัฐอเมริกาไม่ได้กำหนดไว้ คือ การเดินเฟิชเช็ต การออกหมายเรียก การให้ข้อมูลและการควบคุมดูแลนักโทษซึ่งถูกลงโทษโดยมีเงื่อนไข หรือผู้ต้องหาที่ถูกปล่อยตัวโดยมีเงื่อนไข ซึ่งได้กล่าวไว้ในเบื้องต้นแล้วว่า ในการตกลงกันกำหนดประเภทของความร่วมมือของแต่ละกลุ่มประเทศ ที่ทำความตกลงย่อมแตกต่างกันไปตามแนวโน้มของการกระทำความผิด, สภาพความเป็นอยู่ ฯลฯ

อย่างไรก็ตาม สนธิสัญญาระหว่างประเทศไทย กับสหรัฐอเมริกายังได้กำหนดให้อาจมีการให้ความร่วมมือเรื่องอื่น ๆ นอกจาก 8 ประเภทที่กำหนดไว้ในสนธิสัญญาอีกด้วยจะเห็นได้จากการระบุข้อความว่า "ความช่วยเหลือให้รวมถึงแต่ไม่เจาะจงเฉพาะเรื่องต่อไปนี้"¹⁰

¹⁰ เรื่องเดียวกัน ข้อ 2

ซึ่งย่อหมายความว่าประเทศคู่ภาคีอาจตกลงให้ความร่วมมือกันในเรื่องอื่น ๆ นอกจากที่ระบุไว้ในสนธิสัญญาได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสมัครใจตกลงกันของประเทศคู่ภาคีทั้งสองฝ่าย

1.7 การให้ความคุ้มครองแก่พยานหรือผู้ที่เกี่ยวข้อง (Safe Conduct)

ประเทศต่าง ๆ ตระหนักดีว่า ในการขอให้พยานหรือผู้ชำนาญพิเศษ หรือบุคคลที่ถูกคุมขังอยู่เดินทางไปเบิกความยังศาลต่างประเทศนั้น จำเป็นต้องมีหลักประกันว่าจะให้ความคุ้มครองแก่บุคคลเหล่านั้นบางประการ เพื่อเป็นสิ่งจูงใจให้บุคคลดังกล่าวยินยอมเดินทางไปเบิกความยังศาลต่างประเทศ ดังนั้น ตามหลักสากลนี้ จึงได้กำหนดให้มีการคุ้มครองแก่พยานผู้เชี่ยวชาญพิเศษ หรือบุคคลซึ่งถูกคุมขังอยู่ โดยเรียกความคุ้มครองดังกล่าวว่า "Safe Conduct" ทั้งนี้โดยกำหนดว่าพยาน หรือผู้เชี่ยวชาญพิเศษ ซึ่งเดินทางไปเป็นพยานในศาลต่างประเทศตามคำร้องขอ หรือบุคคลซึ่งถูกคุมขังอยู่ และถูกโอนให้เดินทางไปเป็นพยานหรือเพื่อการเผชิญหน้ากับจำเลย หรือเพื่อเบิกความในวันเดียวกับพยานอื่น จะไม่ถูกดำเนินคดี หรือคุมขังหรือกระทำการใด ๆ อันกระทบถึงเสรีภาพของผู้นั้น ในคดีใด ๆ ซึ่งกล่าวหาว่าบุคคลดังกล่าวกระทำความผิดก่อนที่จะเดินทางไปเข้าไปในประเทศที่ทำการสืบพยาน ไม่ว่าจะบุคคลดังกล่าวจะมีสัญชาติใดก็ตาม¹¹

ในเรื่องนี้ สนธิสัญญาระหว่างประเทศไทยกับสหรัฐอเมริกาได้กำหนดไว้เช่นกัน โดยกำหนดไว้ว่า

บุคคลใดที่เบิกความเป็นพยานหรือให้ปากคำในดินแดนของรัฐผู้ร้องขอตามข้อบทของสนธิสัญญานี้ จะไม่ถูกส่งหมายหรือถูกคุมขัง หรือถูกจำกัดเสรีภาพส่วนบุคคลอื่น ๆ โดยเหตุจากการกระทำใด ๆ ซึ่งเกิดขึ้นก่อนที่บุคคลดังกล่าวจะเดินทางไปออกจากรัฐผู้รับคำร้องขอ

¹¹Heinrich Grutzner, A Treatise on International Criminal Law
Vol. 2, p. 196

หลักประกันที่ระบุไว้ในข้อนี้ ให้สิ้นสุดลงเมื่อบุคคลนั้นมีโอกาสที่จะออกจากรัฐผู้ร้องขอภายในระยะเวลา 15 วันติดต่อกัน หลังจากที่ได้รับแจ้งจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องแล้วว่า คนไม่จำเป็นต้องอยู่ในรัฐนั้นอีกต่อไป แต่ก็ยังคงอยู่ในรัฐผู้ร้องขอนั้นอีกต่อไป หรือได้ กลับเข้ามา โดยสมัครใจ หลังจากที่ได้ออกไปจากรัฐผู้ร้องขอนั้นแล้ว¹²

จึงเห็นได้ว่าสนธิสัญญาระหว่างประเทศไทยกับสหรัฐอเมริกาซึ่งได้กำหนดถึงเรื่องการให้ความคุ้มครองแก่พยาน ผู้ชำนาญการพิเศษและบุคคลที่ถูกคุมขัง ที่เดินทางไปเป็นพยานในศาลต่างประเทศ ที่เรียกว่า Safe Conduct นี้ จึงเป็นการสอดคล้องกับหลักสากลดังกล่าวแล้ว ซึ่งจะช่วยให้บุคคลที่ระบุไว้มีความรู้สึกมั่นใจในการเดินทางไปเป็นพยาน โดยไม่ต้องกังวลว่าจะถูกดำเนินคดีใด ๆ หรือถูกจำกัดเสรีภาพ อันเนื่องจากการกระทำความคิดที่เกิดขึ้นก่อนบุคคลดังกล่าว เดินทางเข้าไปในประเทศที่ทำการสืบพยาน อันจะทำให้การพิจารณาพิพากษาคดีที่ขอรับความร่วมมือดำเนินไปโดยได้รับความยุติธรรมอย่างเต็มที่ เนื่องจากพยานยินยอมเดินทางไปเบิกความด้วยความ มั่นใจปราศจากความกังวลใด ๆ ซึ่งพยานย่อมจะเบิกความไปตามความเป็นจริงอันเป็นวิถีทางสู่ความยุติธรรมในการพิจารณาพิพากษาคดีในที่สุด สมดังเจตนารมณ์ของการให้ความร่วมมือในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาระหว่างประเทศ

2. ข้อควรพิจารณาในการเจรจา เรื่องความตกลง ในการให้ความร่วมมือ ในกระบวนการยุติธรรมระหว่างประเทศทางอาญา

คงจะเห็นได้จากการศึกษาในข้อ 1 แล้วว่า สนธิสัญญาระหว่างประเทศไทยกับสหรัฐอเมริกานั้น กระทำได้สอดคล้องกับหลักสากลในสาระสำคัญเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งต้องนับว่าการทำสนธิสัญญาของประเทศไทย ซึ่งทำกับสหรัฐอเมริกานั้น เกิดจากแนวความคิดที่เป็นสากลและมีวัตถุประสงค์ที่จะให้ความร่วมมือซึ่งกันและกัน ในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมอย่างจริงจัง ประเทศคู่ภาคีแต่ละฝ่ายยอมผ่อนผันหลักอำนาจอธิปไตย ในการดำเนินคดีอาญาของประเทศตนลง และยอมรับที่จะดำเนินการตามกฎหมายของประเทศผู้ร้องขอในบางเรื่อง เช่นการเริ่มกระบวนการทางอาญาใน ประเทศผู้รับคำร้องขอทั้งที่คดีนั้นเป็นความผิดตามกฎหมายของประเทศผู้ร้องขอ หรือการดำเนินการรับหรือยึดทรัพย์สินตามคำพิพากษาของศาลของประเทศผู้ร้องขอ โดยไม่คำนึงว่าการกระทำเช่นนั้นเป็นความผิดตามกฎหมายของประเทศผู้รับคำร้องขอหรือไม่ เป็นต้น

แม้ประเทศไทยจะประสบความสำเร็จในการทำสนธิสัญญากับสหรัฐอเมริกา โดยมีข้อกำหนดที่สอดคล้องกับหลักสากลเป็นส่วนมากก็ตาม แต่เนื่องจากในอนาคตประเทศไทยอาจต้องทำความตกลงกับประเทศอื่น ในเรื่องการให้ความร่วมมือในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาระหว่างประเทศอีกในอนาคต ซึ่งแต่ละประเทศที่ทำความตกลงกับประเทศไทย อาจมีระบบกฎหมาย และแนวคิดที่แตกต่างจากประเทศไทยมากจนอาจทำให้การเจรจาความตกลงไม่เป็นไปด้วยความสะดวก รวดเร็ว และสอดคล้องกัน ดังนั้นจึงมีข้อควรพิจารณาในการเจรจาความตกลงเรื่องการให้ความร่วมมือในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาระหว่างประเทศ ดังต่อไปนี้คือ

2.1 รูปแบบของความตกลง ดังที่ได้ศึกษาในบทก่อน ๆ จะเห็นได้ว่า อาจแบ่งประเภทของความตกลงซึ่งกลุ่มประเทศต่าง ๆ ทำความตกลงในเรื่องการให้ความร่วมมือในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาระหว่างประเทศออกได้เป็น 2 ประเภทคือ

2.1.1 สนธิสัญญา (Treaty) ได้แก่ สนธิสัญญาระหว่างสหรัฐอเมริกา กับสวิตเซอร์แลนด์, สหรัฐอเมริกากับเนเธอร์แลนด์, สหรัฐอเมริกากับอิตาลี, สหรัฐอเมริกากับโคลอมเบีย, สหรัฐอเมริกากับประเทศไทย เป็นต้น

2.1.2 อนุสัญญา ได้แก่ อนุสัญญาของกลุ่มประชาคมยุโรป (European Convention) หรือร่างอนุสัญญาของกลุ่มประเทศภาคพื้นยุโรป (Commonwealth) เป็นต้น

เนื่องจากความตกลงเรื่อง การให้ความร่วมมือในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาระหว่างประเทศนี้เป็นเรื่องละเอียดอ่อน เพราะเกี่ยวข้องกับอำนาจอธิปไตยในการดำเนินคดีอาญาของรัฐ ดังนั้น การทำความตกลงในเรื่องนี้จึงควรกระทำในรูปสนธิสัญญากับประเทศใดประเทศหนึ่งเพียงประเทศเดียวในสนธิสัญญานั้น ทั้งนี้เนื่องจากประเทศคู่ภาคีจะได้มีโอกาสเจรจาถึงเงื่อนไขและรายละเอียดเป็นการเฉพาะ ซึ่งอาจแตกต่างไปจากเงื่อนไขและรายละเอียดที่ต้องการเจรจากับประเทศอื่น

2.2 วิธีการขอรับความร่วมมือ ผู้เจรจาสนธิสัญญาควรเสนอให้ประเทศคู่ภาคีดำเนินวิธีการขอรับความร่วมมือ โดยหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ประสานงานในการให้ และรับความร่วมมือโดยตรง (ซึ่งสำหรับประเทศไทย เรียก "ผู้ประสานงานกลาง หรือ Central

Authority) โดยประเทศคู่ภาคีแจ้งให้อีกประเทศหนึ่งทราบถึงข้อ และที่อยู่ของหน่วยงานซึ่งทำหน้าที่ประสานงานดังกล่าว ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความคล่องตัว และสะดวกรวดเร็วในการดำเนินการ

2.3 หลักเกณฑ์เรื่อง Double Criminality ผู้เจรจาควรเสนอให้ยกเว้นหลักเกณฑ์เรื่อง Double Criminality ในการพิจารณาว่าจะให้ความร่วมมือแก่ประเทศคู่ภาคีหรือไม่ ทั้งนี้เนื่องจากเมื่อตกลงทำสนธิสัญญากับประเทศใดแล้ว ก็ควรยอมรับว่ากฎหมายของทั้งสองประเทศนั้นมีมาตรฐานเพียงพอและทัดเทียมกัน เพราะถ้าระวางสงสัยในกฎหมายของอีกประเทศหนึ่งแล้ว ก็ไม่ควรเข้าทำสนธิสัญญาระหว่างกัน

ประโยชน์ของการไม่ยึดถือหลัก Double Criminality ก็คือ ก่อให้เกิดความคล่องตัวในการให้ความร่วมมือ กล่าวคือ ทำให้โอกาสที่จะขอรับและให้ความร่วมมือแก่ประเทศคู่ภาคีมีมากขึ้น โดยไม่ต้องคำนึงว่าการกระทำอันเป็นมูลกรณีให้ขอรับความร่วมมือนั้นจะต้องเป็นความผิดของทั้งสองประเทศแต่อย่างใด

2.4 กฎหมายที่ใช้บังคับในการดำเนินการให้ความร่วมมือ แม้การพิจารณาว่าจะให้ความร่วมมือตามคำร้องขอหรือไม่ จะไม่ควรยึดถือหลัก Double Criminality ก็ตาม แต่ในการดำเนินการให้ความร่วมมือในประเทศผู้รับคำร้องขอนั้น ผู้เจรจาสนธิสัญญาควรเสนอและยืนยันให้ใช้กฎหมายภายในของประเทศผู้รับคำร้องขอ เนื่องจากเจ้าหน้าที่ผู้ดำเนินการให้ความร่วมมือในประเทศผู้รับคำร้องขอย่อมเข้าใจ และคุ้นเคยกับกฎหมายของประเทศตนเองดีกว่า กฎหมายของต่างประเทศ อันจะทำให้การให้ความร่วมมือดำเนินไปอย่างราบรื่น และเจ้าหน้าที่ผู้ดำเนินการก็จะดำเนินการด้วยความเต็มใจและมี ความคล่องตัว

อย่างไรก็ตาม หลักดังกล่าวไม่ควรถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัด หากแต่ควรมีข้อยกเว้นซึ่งผู้เจรจาอาจผ่อนผันได้ในเรื่องเล็ก ๆ น้อย ๆ เช่น เรื่องเกี่ยวกับการรับรองความถูกต้องของเอกสาร ดังได้กล่าวไว้ในข้อ 1.5 แล้ว ซึ่งการผ่อนผันดังกล่าวนี้เป็นเทคนิคอย่างหนึ่งที่ทำให้การเจรจาทำความตกลงมีโอกาสประสบความสำเร็จมากขึ้น

2.5 หลักเกณฑ์ของการปฏิเสธความร่วมมือ ผู้เจรจาสนธิสัญญาควรคำนึงถึงเรื่องการปฏิเสธความร่วมมือไว้ด้วย เนื่องจากการให้ความร่วมมือในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาระหว่างประเทศจะเกิดขึ้นได้ต่อเมื่อแต่ละประเทศยอมผ่อนผันอำนาจอธิปไตยในการดำเนินคดีอาญาของตนเอง และเนื่องจากอำนาจอธิปไตยในการดำเนินคดีอาญาเป็นเรื่องละเอียดอ่อนเพราะเกี่ยวกับสิทธิ เสรีภาพของประชาชนและความเป็นเอกราชของประเทศ ดังนั้น จึงย่อมต้องมีข้อยกเว้นที่จะให้ความร่วมมือในบางประการ ซึ่งในเรื่องนี้ ผู้เจรจาสนธิสัญญาควรยึดหลักสากลในการเจรจา โดยเสนอว่าประเทศผู้รับคำร้องขออาจปฏิเสธการให้ความร่วมมือในกรณีที่มีความผิดอันเป็นมูลกรณีให้เกิดการร้องขอรับความร่วมมือ เป็นเรื่องดังต่อไปนี้คือ

2.5.1 ความผิดเกี่ยวกับการเมือง เนื่องจากการเมืองของแต่ละประเทศเป็นกิจการภายในของประเทศนั้น ๆ ซึ่งประเทศอื่นไม่ควรเข้าแทรกแซง ดังนั้น ถ้าประเทศผู้รับคำร้องขอให้ความร่วมมือแก่ประเทศผู้รับคำร้องขอ ในความผิดเกี่ยวกับการเมืองแล้วก็เท่ากับเป็นการแทรกแซงกิจการภายในของประเทศผู้ร้องขอนั้น ซึ่งเป็นการไม่เหมาะสม

แต่เนื่องจากประเภทของการให้ความร่วมมือมีอยู่หลายประการ ซึ่งมีผลกระทบกับการอำนวยความสะดวกที่แตกต่างกันออกไป ดังนั้น ผู้เจรจาอาจผ่อนผันให้กำหนดไว้ในความตกลงว่าสำหรับการให้ความร่วมมือในเรื่องเล็กน้อยซึ่งไม่มีผลกระทบถึงการอำนวยความสะดวกโดยตรง เช่น การส่งหมาย หรือการให้ข้อมูลที่ไม่ใช่ความลับ เช่น หนังสือรับรองการจดทะเบียนนิติบุคคล หรือสำเนาทะเบียนบ้าน เป็นต้น นั้น ประเทศคู่ภาคีอาจให้ความร่วมมือแก่กันได้ แม้ความผิดอันเป็นมูลให้เกิดการขอความร่วมมือนั้นจะเป็นความผิดเกี่ยวกับการเมืองก็ตาม

2.5.2 ความผิดเกี่ยวกับการทหาร กิจการด้านการทหารเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับความมั่นคงของประเทศ ซึ่งถือเป็นกิจการภายในของแต่ละประเทศ ดังนั้น การดำเนินการตามคำร้องขอในเรื่องความผิดที่เกี่ยวกับการทหารจึงควรได้รับการปฏิเสธ เพื่อหลีกเลี่ยงการแทรกแซงกิจการภายในของประเทศอื่น

2.5.3 กรณีการดำเนินการตามคำร้องขอจะเป็นการกระทบกระเทือน
อธิปไตย ความมั่นคง หรือประโยชน์สาธารณะที่สำคัญอื่น ๆ ของประเทศผู้รับคำร้องขอ ขอบเขต
 ของเรื่องนี้ถ้ามองโดยผิวเผินอาจเห็นว่าไม่แน่นอนเพราะเป็นการยากที่จะตีความว่าแค่ไหน เพียง
 ใดที่จะเป็นการกระทบกระเทือนต่ออำนาจอธิปไตย ความมั่นคงหรือประโยชน์สาธารณะของประเทศ
 ในกรณีที่การดำเนินการตามคำร้องขออาจล่อแหลมต่อเรื่องดังกล่าว ทั้งนี้เพราะอยู่ในดุลพินิจของ
 ประเทศผู้รับคำร้องขอที่จะเป็นผู้ตีความ ดังนั้น ในการเจรจาสนธิสัญญาจึงควรให้มีข้อกำหนดเช่นนี้
 ไว้ในสนธิสัญญาด้วย

2.6 หน่วยงานที่มีสิทธิขอรับความร่วมมือ เนื่องจากสนธิสัญญาเป็นความตกลง
 ระหว่างประเทศ ในการเจรจาจึงควรระบุให้ชัดแจ้งว่าหน่วยงานใดจะเป็นผู้มีสิทธิขอรับความ
 ร่วมมือที่กำหนดไว้ในสนธิสัญญา ซึ่งตามหลักสากลกำหนดให้รัฐเท่านั้นที่มีสิทธิขอรับความร่วมมือซึ่ง
 ประเทศไทยก็ดำเนินการตามแนวความคิดสากลดังกล่าว ดังจะเห็นได้จากการทำสนธิสัญญากับสหรัฐอเมริกา
 ตลอดจนมิได้บัญญัติไว้ในร่างพระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศทางอาญาให้ภาค
 เอกชนมีสิทธิขอรับความร่วมมือดังกล่าวได้

การที่ควรยอมให้รัฐเท่านั้นเป็นผู้มีสิทธิขอรับความร่วมมือได้ เนื่องจากการ
 ให้ความร่วมมือในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาระหว่างประเทศ เป็นกรณีที่แต่ละประเทศยอมผ่อน
 ผันอำนาจอธิปไตยในการดำเนินคดีอาญาของตน ดังนั้น การผ่อนผันดังกล่าวจึงควรกระทำในระดับ
 ประเทศต่อประเทศเท่านั้น

2.7 ประเภทของความร่วมมือ ในการเจรจาสนธิสัญญานั้น ผู้เจรจาควร
 พิจารณาว่าประเทศของตนมีจุดประสงค์หลักอย่างไรในการทำสนธิสัญญา และมีการกระทำความผิด
 ประเภทใดมากในประเทศของตน เช่นถ้าประสบอุปสรรคในการยึด หรือริบทรัพย์ที่มิใช่เป็นความผิด
 ใช้ในการกระทำความผิด หรือได้มาจากการกระทำความผิด โดยผู้กระทำความผิดมักยกย้ายถ่าย
 เทไปไว้ในประเทศอื่น ก็ควรระบุเรื่องการยึดหรือริบทรัพย์ไว้ใน ประเภทของความร่วมมือด้วย
 นอกจากนั้นเกี่ยวกับการยึดหรือริบทรัพย์นี้ ผู้เจรจาควรระบุในสนธิสัญญาให้ชัดแจ้งด้วยว่าให้ยึดหรือ
 ริบได้แม้ทรัพย์สินนั้นจะถูกจำหน่ายจ่ายโอนไปยังผู้อื่น หรือได้มีการเปลี่ยนสภาพของทรัพย์สินเดิม
 เป็นทรัพย์สินอื่นแล้ว เช่น นำเงินที่ได้จากการจำหน่ายยาเสพติดไปซื้อหุ้นในต่างประเทศ หุ้นนั้นก็
 ควรตกอยู่บังคับของการยึดหรือริบได้ เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม ผู้เจรจาควรกำหนดให้มีประเภทของความร่วมมือ ตามหลักสากลไว้ด้วยยกเว้นเรื่องการเดินเฟรนไชส์ (Local Inspection) ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า แม้ประเทศคู่ภาคีที่เข้าเจรจาตกลงต่อกันมีความประสงค์ให้มีความร่วมมือเรื่องนี้ต่อกัน ผู้เจรจาก็ควรใช้ความพยายามเจรจาเพื่อไม่ต้องกำหนดถึงความร่วมมือดังกล่าวนี้ไว้ เนื่องจากประเทศผู้ร้องขออาจขอความร่วมมือให้ศาลของประเทศผู้รับคำร้องขอสืบพยานให้ ซึ่งคล้ายกับการส่งประเด็นตามกฎหมายไทย* และประเทศคู่ภาคีควรไว้วางใจในประสิทธิภาพในการสืบพยานของอีกประเทศหนึ่งว่าสามารถให้ความเป็นธรรมแก่คู่ความได้ไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าการสืบพยานโดยหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมของประเทศของผู้ร้องขอ

หรือกรณีของการบังคับตามคำพิพากษาของศาลต่างประเทศนั้น เนื่องจากโทษทางอาญามี 5 ประการคือ ประหารชีวิต จำคุก ปรับ กักขัง และริบทรัพย์สิน ซึ่งแต่ละเรื่องล้วนแต่กระทบถึงสิทธิเสรีภาพในชีวิตและร่างกายของผู้กระทำความผิด คงมีแต่เรื่อง การริบทรัพย์สินเท่านั้นซึ่งไม่กระทบถึงเนื้อตัวร่างกายของผู้กระทำความผิด แต่เป็นเรื่องที่กฎหมายบัญญัติขึ้นโดยมีความประสงค์ที่จะตัดประโยชน์ที่ผู้กระทำความผิดได้ใช้โดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย¹² ซึ่งเป็นโทษเพียงประการเดียวที่กฎหมายระหว่างประเทศยอมรับให้ดำเนินการตามคำพิพากษาของประเทศผู้ร้องขอได้ ดังนั้น ในการเจรจาสนธิสัญญาจึงควรระบุให้ชัดเจนว่าบังคับคดีตามคำพิพากษาของศาลต่างประเทศในเรื่องการริบทรัพย์สิน ซึ่งจะจำกัดความคลุมเครือของสนธิสัญญา และ หลีกเลี่ยงปัญหาการขัดแย้งในการตีความสนธิสัญญาต่อไปในภายหน้า

นอกจากนั้น ในกรณีของการขอให้จัดส่งเอกสารหรือพยานหลักฐานต่าง ๆ ประกอบการสืบสวน หรือการพิจารณาในชั้นศาลนั้น ผู้เจรจาควรใช้ความพยายามในการขอให้ยกเว้นข้อกำหนดเรื่องกฎหมายการรักษาความลับของธนาคาร (Bank Secrecy Law) ด้วย ทั้งนี้ เพื่อป้องกันอุปสรรคของการจัดส่ง เอกสารหลักฐานเกี่ยวกับการเงินของผู้กระทำความผิดซึ่งผู้กระทำ

*กฎหมายไทยก็ได้กำหนดเรื่องการส่งประเด็นไปสืบยังศาลอื่นไว้เช่นกัน โดยบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 102 วรรคสอง

¹²ชัชวรัตน์ วงศ์วัฒนสานต์ "โทษริบทรัพย์สิน" วารสารนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีที่ 12 ฉบับที่ 1 (กรุงเทพมหานคร 2531) หน้า 90

ความผิดกมกนิยมนที่เงินที่ไ้จากการกระทำความผิดนำไปฝากไว้ในประเทศที่มีกฎหมายเรื่องนี้อยู่ เช่น สวิสเซอร์แลนด์ หรือประเทศอื่นที่อาจจะมีกฎหมายในทำนองเดียวกันบังคับใช้ในอนาคต

2.8 การนำกฎหมายแม่บทในเรื่องความร่วมมือในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาระหว่างประเทศมาบังคับใช้ นอกจากเรื่องการค้าเินการตามคำร้องขอซึ่งผู้เขียนเห็นว่าควรใช้กฎหมายภายในของประเทศผู้รับคำร้องขอบังคับแล้วในเรื่องอื่น ๆ เช่น การส่งคำร้องขอการพิจารณารับหรือขอรับคำร้องขอ ฯลฯ ผู้เจรจาสนธิสัญญาควรเสนอและยืนยันให้ใช้กฎหมายภายในของประเทศซึ่งเป็นกฎหมายแม่บทเกี่ยวกับการให้ความร่วมมือใช้บังคับตัวอย่างเช่น ประเทศไทยกำลังพิจารณาร่างพระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศทางอาญา ซึ่งคาดว่าในเวลาไม่นานร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวจะได้รับความเห็นชอบให้เป็นกฎหมาย ซึ่งผู้เจรจาสนธิสัญญาฝ่ายไทยควรพยายามกำหนดให้ใช้กฎหมายแม่บทดังกล่าวบังคับในกรณีที่ไม่ได้ระบุไว้เป็นอย่างอื่นโดยชัดแจ้งในสนธิสัญญา ตัวอย่างเช่น ในสนธิสัญญาเพียงกำหนดให้เจ้าหน้าที่ผู้ประสานงานกลาง (Central Authority) มีอำนาจหน้าที่ประสานงานในการรับและให้ความร่วมมือแก่ต่างประเทศ ซึ่งเห็นว่ข้อความเพียงเท่านั้นยังไม่รัดกุมพอในเรื่องอำนาจการวินิจฉัยของผู้ประสานงานกลางว่า จะให้ความร่วมมือหรือไม่ในขณะที่ร่างพระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศทางอาญากำหนดให้ผู้ประสานงานกลางมีอำนาจวินิจฉัยว่าจะให้หรือรับความช่วยเหลือทางอาญาหรือไม่¹³ และยังได้กำหนดไว้ด้วยว่คำวินิจฉัยของผู้ประสานงานกลางเกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือทางอาญาให้ถือเป็นยุติ¹⁴

ดังนั้น ถ้าได้กำหนดไว้ในสนธิสัญญาด้วยว่ข้อใดที่ไม่ได้ระบุไว้ในสนธิสัญญาให้นำกฎหมายภายในเรื่องการให้ความร่วมมือระหว่างประเทศทางอาญามาใช้ ก็จะเป็นการอุดช่องว่างของสนธิสัญญาซึ่งอาจเกิดขึ้นได้

2.9 เรื่องค่าใช้จ่าย ปัญหาเรื่องค่าใช้จ่ายเป็นเรื่องสำคัญอีกเรื่องหนึ่งซึ่งผู้เจรจาสนธิสัญญาควรเสนอให้กำหนดเรื่องนี้ไว้ในสนธิสัญญาอย่างชัดแจ้ง ซึ่งตามหลักสากลนิยมให้

¹³ร่างพระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศทางอาญา มาตรา 7

¹⁴เรื่องเดียวกัน มาตรา 11

ประเทศผู้รับคำร้องขอ เป็นผู้รับผิดชอบในบรรดาค่าใช้จ่ายในการดำเนินการให้ความร่วมมือ เช่น ค่าใช้จ่ายในการส่งหมายเรียก และเอกสาร ค่าถ่ายเอกสาร ค่าพยาบาลที่มาจาก ส่วน ค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวกับการเดินทางของพยานที่ไปเบิกความในประเทศผู้ร้องขอ และ บุคคลซึ่งถูกคุมขังและถูกไต่สวนไปเพื่อเบิกความต่อหน้าจำเลย หรือเพื่อเบิกความในการสืบพยานนัด เดียวกับพยานที่รู้เห็นเหตุการณ์ร่วมกันในต่างประเทศ ประเทศผู้ร้องขอจะเป็นผู้รับผิดชอบใน บรรดาค่าใช้จ่ายส่วนนี้

ดังนั้น ในการเจรจาสนธิสัญญา จึงต้องใช้ความระมัดระวังกำหนดให้เรื่อง ค่าพยาบาลสำหรับพยานผู้เชี่ยวชาญ ค่าตอบแทน และค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวกับการเดินทางของพยานที่ ไปเบิกความในประเทศผู้รับคำร้องขออยู่ในความรับผิดชอบของประเทศผู้ร้องขอเช่นเดียวกับหลัก สากลดังกล่าวด้วย เนื่องจากค่าพยาบาลและค่าใช้จ่ายดังกล่าว โดยเฉพาะค่าใช้จ่ายในการเดินทาง ไปยังประเทศผู้รับคำร้องขอย่อมต้องเป็นเงินจำนวนมาก ถ้าไม่กำหนดไว้โดยชัดแจ้งแล้ว ประเทศผู้รับคำร้องขอก็จะต้องรับผิดชอบในค่าพยาบาลและค่าใช้จ่ายดังกล่าว

2.10 การแก้ไขเพิ่มเติมและการบอกเลิกสนธิสัญญา เนื่องจากอาจมีเหตุการณ์ ในอนาคตที่ทำให้วิธีการที่ใช้ในการกระทำความผิดเปลี่ยนแปลงไป ซึ่งจำเป็นต้องดำเนินการแก้ไข เพิ่มเติมสนธิสัญญาเพื่อปรับปรุงข้อกำหนดให้รัดกุม และมีความทันสมัยเพียงพอที่จะใช้เป็นเครื่องมือ ในการป้องกัน และปราบปรามอาชญากรรมได้ หรืออาจมีความเปลี่ยนแปลงในด้านความสัมพันธ์ ระหว่างประเทศ หรือประเทศคู่ภาคีเพิกเฉยไม่นำพาดำเนินสนธิสัญญา เช่น ปฏิเสธไม่ให้ความ ร่วมมือโดยปราศจากเหตุผลอันสมควร ซึ่งทำให้อีกประเทศหนึ่งต้องการบอกเลิกสนธิสัญญา เป็นต้น

ดังนั้น ผู้เจรจาควรวางข้อกำหนดให้ประเทศคู่ภาคีมีสิทธิขอเจรจาแก้ไข เปลี่ยนแปลงส่วนใดส่วนหนึ่ง หรือหลายส่วนของสนธิสัญญาหรือบอกเลิกสนธิสัญญาได้ เมื่อได้แจ้งเป็น ลายลักษณ์อักษรให้ประเทศคู่ภาคีอีกฝ่ายหนึ่งทราบล่วงหน้าภายในกำหนดเวลาที่แน่นอน เช่น สาม เดือน หรือหกเดือน เป็นต้น ทั้งนี้แล้วแต่ประเทศคู่ภาคี

แม้อาชญากรรมจะขยายออกสู่ระดับระหว่างประเทศ และมีพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ทั้งวิธีกระทำความผิด, การระดมเงินทุน เครื่องมือ เครื่องใช้ในการกระทำความผิด ความรู้ความสามารถของผู้กระทำความผิด เครื่องมือของผู้กระทำความผิดที่โยงใยกันเป็นพื้นที่กว้างขวางเพียงใดก็ตาม หากประเทศต่าง ๆ ใช้ประโยชน์ในเรื่องความร่วมมือในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาระหว่างประเทศอย่างจริงจัง โดยเข้าเป็นภาคีในความตกลงก่อตั้งความร่วมมือ และขอรับความร่วมมือจากต่างประเทศตลอดจนให้ความร่วมมือแก่ต่างประเทศเพื่อความครบถ้วนสมบูรณ์ของการดำเนินคดีอาญา เพื่อให้ได้ความยุติธรรมอย่างสูงสุดแล้ว ความร่วมมือในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาระหว่างประเทศนั้นก็จะเป็นกลไกสำคัญในการป้องกัน และปราบปรามอาชญากรรม อันจะนำมาซึ่งสันติสุขร่วมกันของสังคมโลกในที่สุด